Erdei Ferenc a gazdaságpolitikai kutatásokról

Tizenöt éves az Agrárgazdasági Kutató Intézet

Szombaton a Mezőgazdasági és Élelmiszeripari Minisztériumban ünnepi ülést tartott, fennállásának 15. évfordulója alkalmából az Agrárgazdasági Kutató Intézet. Az ünnepségen részt vett dr. *Dimény* Imre miniszter, *Erdei* Ferenc, a Magyar Tudományos Akadémia főtitkára, az intézet volt igazgatója és *Márton* János, az intézet új igazgatója.

Az ünnepi ülést dr. Dimény Imre nyitotta meg, majd Erdei Ferenc akadémikus, számolt be a másfél évtizedes múltról.

— Hazánk felszabadulásának 25 éves évfordulóján — mondotta bevezetőben — emlékezzünk vissza intézetünk elmúlt 15 évére, s ebben a nagyobb összefüggésben ítéljük meg munkánkat, amit eddig végeztünk és törekvéseinket, amelyekkel a jövőben akarjuk szolgálni mezőgazdaságunk fejlődését. Távolabbra kell tekinteni. Fel kell idéznünk — az egész gazdasági fejlődésen belül — a magyar mezőgazdaság útját ebben a korszakban, egybevetve a többi szocialista ország agrárfejlődésével; ez alapon kell megítélnünk a közgazdasági és agrárgazdasági tudományok szerepét, s ezek összefüggésében kell látnunk intézetünk szervezeti fejlődését, valamint kutatási eredményeinknek a minősítését. Ezen az alapon kell előrenéznünk a jövőben, szaktudományunk és intézeti kutatásaink továbbvitele érdekében.

Erdei Ferenc ezután részletesen foglalkozott a magyar mezőgazdaság fejlődésével, annak szocialista átszervezésével, majd az agrárgazdasági tudományok szerepével a szocialista mezőgazdaság fejlesztésében.

Lényeges változások

— A szocialista átszervezés első időszakában — mondotta a többi között — alig jutott szóhoz az agrárgazdaságtan, akár közgazdasági, akár üzemgazdasági szférában. Ekkor — az 1949 utáni években, a Szovjetunióban pedig korábban is — a politika feltétlen elsőbbsége volt az uralkodó, mégpedig a személyi kultusz feltételei között oly módon deformáltan, hogy a politika nem is fogadott el mást a tudománytól, mint önmaga lépéseinek az igazolását, közvetlen „tudományos" alátámasztását.

— Elsősorban így volt ez akkor a Szovjetunióban. A kollektivizálás utáni helyzetben, amikor a fő kérdés a kolhozok megszilárdítása volt, igen lassan bontakozott ki az új, szocialista tartalmú agrárközgazdaságtan és az üzemszervezés tudománya, amelyet 1953-ig lassú fejlődés jellemzett. A tudomány csak kullogott a gyakorlat után és a kutatás lényegében inkább a gyakorlati tapasztalatok összegezésére, kommentálására szorítkozott.

— *A változás is a Szovjetunióban jelentkezett először* — állapította meg Erdei Ferenc. — A ma már történelmi nevezetességű 1953. évi szeptemberi és az ezt követő plénumok határozatai e téren is lényeges változást hoztak. *Ennek eredményeként nagyarányú fejlődés indult meg: 1953 után létrejöttek az agrárgazdasági és üzemszervezési kutatóintézetek és nagy számban jelentek meg az új szakkönyvek, közöttük számos nagyobb elméleti és gyakorlati jelentőségű tanulmány is.* Megindultak a szaktudomány fejlődését nagymértékben elősegítő módszertani viták is.

Ismertette ezután a szocialista országok e tudományágának fejlődését, majd visszakanyarodva a hazai, idevonatkozó problémákra és eredményekre, megállapította, hogy az elmúlt évtizedben végbement fejlődés lényege: *a kutatás közelebb került a gyakorlathoz, makro- és mikroökonómiai szinten egyaránt.*

— A tudomány egyre több, a gyakorlati gazdaságpolitika kialakításához támpontot adó eredményt produkál. De különösen kiszélesedtek a közvetlen üzemgazdasági célokat szolgáló kutatások. Nagy számban jelentek meg a költségelemző tanulmányok, egyre többször merül fel az igény a tudományosan megalapozott vállalatfejlesztési tervek kidolgozására, vagy egy-egy nagyobb jelentőségű vállalati döntés várható hatásának felmérésére; munkaszervezési, technológiai kérdésekben kérnek véleményt az agrár ökonómia művelőitől.

Elmélet és gyakorlat

— Napjainkban kialakulóban és terjedőben van a szaktanácsadás rendszere és szervezete, ami részben ugyancsak a tudomány eredményeit közvetíti a gyakorlat számára. Közelebbről nézve: az Agrárgazdasági Kutató Intézetről van szó, s így egyenesen fel kell tennünk azt a kérdést, hogy milyen tudományos eredményekkel járult hozzá a mi intézetünk a szocialista mezőgazdaság fejlődéséhez.

— Kutatómunkánk kiterjedése tekintetében — hangsúlyozta — minden túlzás vagy szépítés nélkül elmondhatjuk: *közgazdasági és üzemgazdasági, illetve üzemszervezési problémák megoldásán egyaránt fáradoztunk, s az agrárgazdaságtan egész területén több munkával jelentünk meg szaktudományunk hazai és nemzetközi piacán.*

— Elméleti alapkutatásokat is és a gyakorlatot közvetlenül szolgáló vizsgálatokat folytattunk. Néhány nagyobb elméleti munkával is hozzájárultunk tudományunk fejlődéséhez, de sokkal több volt, amit közvetlenül a gyakorlat számára dolgoztunk ki, olyannyira, hogy éppen most, ez már alapkutatási tevékenységünket háttérbe is szorította.

— A gyakorlattal való kapcsolatunk, s ebben közvetlen szolgáltatásaink *egyaránt kiterjedtek a gazdaságok százaira és a központi, valamint a területi és helyi gazdasági irányító szervekre, mind az állami gazdaságok és termelőszövetkezetek, mind a párt-, állami és tanácsi szervek, illetőleg a termelőszövetkezeti szövetségek irányában.* Ha dicsekedhetünk valamivel, akkor ez éppen a termelő élettel és a szocialista mezőgazdaság rendszerét formáló alkotó gyakorlattal való állandó és intenzív kölcsönös kapcsolattal.

Igény és közvélemény

Erdei Ferenc ezután részletesen foglalkozott intézetének fejlődéstörténetével, az ott folyó széles körű kutatómunkával, amelynek kedvező hatása jól érzékelhető a gyakorlatban is. Az intézet jövőjéről szólva megállapította, hogy a kutatási feladatokban nincs hiány, sőt olyan mértékben jelentkeznek az igények, hogy a reális keretek közé való szorításuk és a sorrend ésszerű mérlegelése a legfőbb gondjuk. *A feladatok sorában megkülönböztetett figyelmet fordítanak a tudomány helyesen értelmezett társadalmi szerepére, annak kettős céljára: egyfelől a társadalmi, gazdasági igények kielégítése, másfelől pedig a távlati célokra, alapvető tudományos kutatásokra való törekvés.*

— A tudománypolitikai irányelvek — állapította meg a többi között — bizonyos tekintetben kutatásaink korábbi irányításának módosítását igénylik. Mindezek mellett elhanyagolhatatlan forrásai kutatási feladatainknak azok az igények, amelyeket a termelőszövetkezetek és állami gazdaságok támasztanak velünk szemben, továbbá e termelőegységek közvetlen irányítását végző szakigazgatási, érdekképviseleti szervei, a helyi pártbizottságok és tanácsok, illetőleg szövetségek. Éppen ezek tisztázása érdekében levélben fordultunk több száz helyi termelési munkahelyen dolgozó barátunkhoz és nagyon gazdag kívánságlistát kaptunk tőlük. A több oldalról megnyilvánuló igények és a gazdaságirányító szervek állásfoglalásai az intézet tudományos tevékenységét *egyértelműen a gazdaságpolitikai kutatások felé fordítják.* A Mezőgazdasági és Élelmiszeripari Minisztérium megállapítása szerint *„az Agrárgazdasági Kutató Intézetet a jövőben az élelmiszergazdaság gazdaságpolitikai jellegű kutatásainak a központjává kell tenni".*

— Ilyen körülmények között — mondotta Erdei Ferenc — bátor vállalkozó készségre és felelősségteljes mérlegelésre van szükség, hogy a jövőben is kutatási feladatainkat reálisan kitűzhessük. Erről már több mint egy éve intézeti körben is behatóan tanácskozunk és minisztériumunk illetékeseivel is rendszeres konzultációkat folytatunk. Ezek eredményeként ma már tisztábbak a kilátások és megközelítően képesek vagyunk megfogalmazni indokoltan és reálisan kitűzhető kutatási feladatainkat.

A feladatok tükrében

— 1971-től kezdve az élelmiszergazdaság közgazdasági szabályozó rendszerének fejlesztése az első feladatunk; a gazdaságpolitikai döntések tudományos megalapozása, a költségvetési kapcsolatok az árak, a jövedelmek, valamint a nemzetközi és a regionális összefüggések vizsgálata útján.

A következő teendő az élelmiszergazdaság jelentőségének, népgazdasági kapcsolatainak, makroökonómiai törvényszerűségeinek a feltárása; a fejlődés dinamikája, iránya, módozatai, feltételei; tervezési módszereinek tökéletesítése, valamint különféle élelmiszergazdasági prognózisok alternatív kidolgozása.

— A feladatok sorába tartoznak a mezőgazdasági nagyüzemek vállalati mechanizmusának és a gazdaságpolitika üzemi hatásainak vizsgálata; a szervezés, a vállalati kapcsolatok, a munkaerőgazdálkodás és a műszaki fejlesztés vállalati jelenségeinek ökonómiai elemzése, a mikroökonómiai törvényszerűségek feltárása a mezőgazdaság valamennyi társadalmi szektorára kiterjedően.

Erdei Ferenc hangsúlyozta, hogy *a felsorolt feladatok lényegében meghatározzák az intézet kutatási profilját, azonban nem determinálják az alapkutatásokat, amelyeket változatlanul fontosnak tartanak.*

— A múltra való visszatekintés akkor érvényes — mondotta beszámolója végén —, ha a jövőbeli előrelátás számára nyújt támpontokat. Mi úgy ítéljük, hogy jövőbeni kutatási feladataink kitűzése tekintetében a múlt tapasztalatait, a tudomány fejlődési és gazdaságpolitikai igényeket egyaránt megközelítően kielégíti a kutatási program. Intézetünk ma eléggé konszolidált, s megalapozott a várakozásunk, hogy ezt nemcsak fenntartani, hanem javítani is képesek vagyunk.

Erdei Ferenc beszámolóját hozzászólások követték.